

2011. NOVEMBER 11. PÉNTEK

1TIMÓTEUS 3,14–16

DR. KÓKAI NAGY VIKTOR

A kegyesség titka

^{3,14}Ezeket pedig abban a reményben írom neked, hogy hamarosan eljutsz hozzám.
^{3,15}Ha pedig késnék, ezekből tudd meg, hogyan kell forgolódnod az Isten házában, amely az élő Isten egyháza, az igazság oszlopa és erős alapja: ^{3,16}Valóban nagy a kegyességnek a titka: aki megjelent testben, igaznak bizonyult lélekben, megjelent az angyaloknak, hirdették a pogányok között, hittek benne a világon, felvitetett dicsőségben.

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

A 3. fejezet záró sorai egyértelműen jelzik, különösen is a 16. vers, ahol egy himnusz jelenik meg, hogy az egész tanításnak az istentisztelet adja a keretét, sőt, amint azt J. Roloff megállapítja, az utolsó versek nem csupán az 1Tim, de a

teljes pásztori levélgyűjtemény teológiai középpontja is egyben. Ezt a részt, egy Pálra való emlékezés vezet be, majd egy Krisztus-himnuszban csúcsosodik ki.¹ Az apostolra történő visszaemlékezés értelmét mutatja fel a 15. vers félmondata: „hogyan kell² forgolódnod az Isten házában”. Vegyük észre, hogy itt a ház kifejezés³ egyértelműen visszautal a püspök feladatára, aki, ha a saját házát vezetni képtelen, nem lesz képes Isten házában a vezetésére sem (3,5). De utalhatunk itt a diakónusokra is, azzal a különbséggel, hogy az ő feladatuk nem az egyszemélyű vezetés lesz (3,12). Az a tény pedig, hogy a közelgő viszontlátás ellenére (3,14) a levélíró szükségesnek tartotta mindezek rögzítését írásban, kiemeli az elmondottak fontosságát. Másrészt azonban a mindenkori olvasó számára már az is egyértelmű, hogy ez a látogatás nem következhet be, tehát az abban foglalt rendelkezések immáron megmásíthatatlanok.

¹ i. m., 190

² Πώς δεῖ - általános bevezető formula a mindenkire érvényes maximák bevezetésére szolgál (Kol 4,6; 2Thessz 3,7) – lásd Roloff, 198

³ Az Isten háza kifejezés teológiailag egyenértékű az Isten temploma (egyháza) kifejezéssel, vagyis szakrális terület, aki ebben él és ténykedik, az Istennel kerül kapcsolatba. Erre utalnak azok a kifejezések is, melyek egyfelől az építészettől származnak, másfelől teológiai tartalmat tükröznek: igazság oszlopa, erős alapja; ami a mondat szerkezetéből adódóan nem más, mint Isten háza, egyháza. J. Jeremias felvet egy másik értelmezési lehetőséget. Ő elképzelhetőnek tartja, hogy az oszlop és alap kifejezésekkel egy új mondat kezdődne és akkor a 16 vershez kapcsolható, ez esetben a himnikus hitvallásra vonatkozna, de ő is az elsőt tartja inkább elképzelhetőnek (i.m. 27).

A Krisztus-himnusz⁴ első szava szövegkritikailag nem egyértelmű,⁵ az újfordítású szöveg hímnmű névmást fordít, a főszövegnek megfelelően, ez esetben egy vonatkozó mellékmondat lenne a teljes himnusz és pontosan meghatározhatatlan, kire vonatkozik. Nyelvtanilag talán helyesebb lenne semlegesnemű névmást előnyben részesíteni, így a titokra (τὸ μυστήριον) vonatkozik a testben való megjelenés.⁶ Ennek a bizonytalanságnak köszönhetően viszont kiváló egzotikailag megoldásként kínálkozik kifejtteni, hogy a Krisztus személye és cselekedetének megértése messze nem egyértelmű, de titok az, ami valóban megismerhető, de ehhez meg kell ajándékozgatnunk a kijelentéssel és ennek megértésével. Ha így értelmezzük ezt a szakaszt, akkor abban helyet adunk annak is, hogy Ő az, aki megjelent testben (eredeti szövegösszefüggés) és az is, hogy ebben egy emberileg teljesen érthetetlen titok jelent meg. Ez pedig világossá teszi számunkra, hogy ennek a titoknak a megismerése nem egy lezárt történet, hanem egy máig tartó „dinamikus üdvtörténeti folyamat”.⁷ Mert kétségtelenül (ὁμολογουμένως)⁸ nagy ez a titok, de mint azt éppen a himnusz szövege mutatja mégis közölhető a tartalma, hiszen egészen elmosódott a határ himnusz és a hitvallás (ὁμολογία) közötti.⁹ A himnusz éppen úgy lényegre törően, letisztult formában magában foglalja Jézus földi cselekedeteit, mint a mennybéli eseményeket.¹⁰ Érdekessége ennek a himnusznak, hogy egyedülálló abból a szempontból, hogy az egyébként a himnuszkra jellemző felemeltetés-megaláztatás ellentétpár (lásd Fil 2,6–11; Kol 1,15–20; Zsid 1,3k) nem jelenik meg abban. Az első strófa Jézus testet öltéséről és igaz voltáról szól. A második a Megjelent hatalmát teszi egyértelművé a mennyei és a földi szférában, a harmadik strófa pedig arra utal, hogyan győzedelmeskedik földön és mennyben.

⁴ A himnuszhoz vallástörténeti párhuzamként megemlíti J. Jeremias E. Norden nyomán, hogy a himnusz felépítése emlékeztet az ókori keleti uralkodók trónra lépési ceremóniájára. Példaként az egyiptomi fáraók trónra lépésének a három aktusát említi: felmagasztalás, prezentálás és trónra lépés. Ez az ősi ceremónia merevedett stílussá, amely stílus akkor is tovább élt, amikor a trónt már nem foglalták el. Ugyanez a stílus jelenik meg a Fil 2,9-11-ben is (i.m. 28).

⁵ Vannak szövegvariánsok, amelyek a hímnmű vonatkozó névmás helyett semlegesneműt hoznak, és nagy jelentőséggel bírnak azok a szövegvariánsok is, amelyekben a névmás helyett a θεός kifejezés szerepel. Összességében a főszöveg mégis a hímnmű névmás mellett dönt, mert ez a legnehezebben érthető, így feltehetőleg az eredetibb olvasat, hiszen a többi verzióban egyértelműen látható a javítási szándék (vö. Jeremias, 27).

⁶ „A φανεροῦν jellegzetes kifejezés, egy terminus, amit Pál majdnem az ἀποκαλύπτειν szinonimájaként alkalmaz ott, ahol Isten és hatalma végidőbeli megjelenéséről beszél (Róm 3,21; vö. 1,17.19; 1Kor 4,5; 2Kor 5,10k; 2,14 stb.).” Roloff, 203.

⁷ Roloff, 202.

⁸ A kifejezés hapax legomenon, jelentése: egyértelmű, kétségtelen (vö. Balázs).

⁹ Roloff, 192.

¹⁰ A három 2-2 soros strófában mindkét sík megjelenik, khiasztikus formában: földi-mennyei, mennyei-földi, földi-mennyei. Ez a kettéosztott világkép egyénként általánosan elterjedt volt a hellenista zsidóságban és alapjául a LXX-ban is megjelenő földi és mennyei szféra szolgált (Num 16,22; 27,16; Ézs 31,3) – lásd Roloff, 203.

Prédikációvázlat

Himnusz és hitvallás: felette nagy titok ez

1. Himnuszt zengeni Istennek sajátja a keresztyén hívőknek. A himnuszokban ugyanis nem csupán Istent dicsőítjük, hanem rövid, könnyen megjegyezhető formában összefoglaljuk hitünk lényegét is. Ahogyan jól látható ebben a himnuszban is, a hitvallás és Isten dicsőítése elválaszthatatlanok egymástól,

hiszen azért dicsérjük és mondunk hálát Istennek, amit tett. Tettei hívták és hívják életre ma is az egyházat, tehát meg is valljuk ezáltal a hitünket.

2. De mi is ez a hit valójában? Nyilván a dogmatika felől közelítve a kérdést egy egész prédikáció sorozatot tarthatnánk erről a témáról. Ámde, ha a szövegünkhöz ragaszkodunk, akkor megdöbbenő egyszerűséggel jelenik meg a himnuszban az összes lényeges vonása a hitünknek. Jól látható, hogy a szöveg egy hosszú kikristályosodási folyamaton ment keresztül, minimál stílusban tárva eléink, ami az igaz hit alapvetése. Egyszerűen és érthetően adja eléink, mit tett Isten a mi váltságunkért, belelépve az emberi történelembe, felvállalva a testet öltöttséggel járó kiszolgáltatottságot. Megigazítatva – noha megigazíttatásra nem a Testet-öltöttnek volt, hanem nekünk van szükségünk. Az angyalok nem csak hogy meglátták Őt, de csodálták a Mindenhatót, aki teremtményéhez vált hasonlóvá. Nekünk, pogányoknak hirdettetett és mi hittünk benne, ezért vagyunk most itt. És végül, megjelenik mindannyiunk reménysége a felsorolás végén: felvitetett a dicsőségbe, ahová hitünk szerint, mi is felvitetünk éppen az Ő érdeméért. Ennyire egyszerű ez!

3. De csak azért gondolod ezt egyszerűnek, mert hiszel. Persze, hiszen – mondhatnád – a hitünk lényeges vonásait írja le a himnusz. Hát csak természetes, hogy értjük és egyet is értünk azzal. Ez azonban ne tévesszen meg senkit, már eleve az sem természetes, hogy hiszünk, az pedig végképp nem, hogy éppen ebben hiszünk. A hit kijelentés. Isten kijelentése személyesen neked, ami mindennek, csak éppen természetesnek nem nevezhető. A titok, amiről a szöveg beszél, azért titok, mert nem természetes, hogy azt tudja az ember. Hogy te ezt mégis tudod, az a kegyelemnek köszönhető, amit Isten közölt velünk egykoron, és amely közlést megújítja nap, mint nap. Ezt tudva, ezt igazán átérezve válik valóban érthetővé a himnusz és hangzik mind a mai napig az egy, igaz és örök Isten, Jézus Krisztus és Atyja tiszteletére a Szentlélek által.